

تصویرسازی سقط جنین در محصولات صداوسیما

مسعود عالمی نیسی^۱ | حسین رضایی حسین آبادی^۲

چکیده

یکی از موارد مهمی که باعث کاهش رشد و پایدار بودن آن می‌گردد، سقط جنین است. این مسئله چنان مهم است که از دیرباز و از قبل از وجود رسانه‌های جمعی بر منع و جلوگیری از آن تأکید شده است. به همین دلیل این تحقیق باهدف بررسی نحوه تصویرسازی از سقط جنین در محصولات تولیدی و یا سفارش شده صداوسیما انجام گرفت. روش تحقیق مورد استفاده در این تحقیق تحلیل محتوای کیفی است و ابزار مورد استفاده چک‌لیست شاخص‌هایی است که از یک مقاله انتشار یافته توسط یک گروه فعال در زمینه حقوق زنان گرفته شده است. جامعه آماری این تحقیق کلیه فیلم‌ها و سریال‌هایی است که از سال ۱۳۸۵ و پس از ابلاغ سیاست‌های کلی ۱۴ حمایت از خانواده و جوانی جمعیت در مورد سقط جنین ساخته شده‌اند. نمونه مورد بررسی در این تحقیق سریال تازه‌وارد که یک مجموعه ۱۰ قسمتی است و سریال آقای قاضی (قسمت ۲۳) و فیلم‌های دعوت و خجالت نکش بوده است. یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که در محتوای مورد بررسی عبارات و کلید واژه‌هایی به کار گرفته می‌شود که نه تنها در راستای سیاست‌های چهارده گانه حمایت از خانواده و جوانی جمعیت نیست بلکه به نوعی باعث می‌گردد بیننده نسبت به سقط جنین تشویق و یا منفعل گردد. با فردی سازی مسئله سقط جنین باعث می‌شود از قبح این مسئله کاسته شود.

کلیدواژه‌ها: سقط جنین، سقط، صداوسیما، جوانی جمعیت، تصویرسازی.

۱. نویسنده مسئول: استادیار، هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

۲. دانشجوی دکتری، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

بیان مسئله

جمعیت به‌عنوان ستون اصلی هر جامعه مورد توجه سیاست‌مداران و تصمیم‌گیران سیاسی و دولت‌ها قرار گرفته است؛ بنابراین ایشان به موضوع جمعیت ورود کرده و گاه به تشویق ازدواج و باروری و زادوولد مبادرت می‌کنند و گاهی برنامه‌های تنظیم خانواده، محدود کردن باروری و کاهش رشد جمعیت را مورد توجه قرار می‌دهند و با اقداماتی می‌کوشند جلوی مهاجرت از بیرون مرزها را بگیرند یا مهاجرت جوانان به دیگر کشورها را محدود کنند و حتی بر روند مهاجرت روستا به شهر اثر گذارند؛ بنابراین همواره نقش دولت‌ها در این حوزه پررنگ‌تر می‌شود. امروزه نقش دولت‌ها در قالب سیاست‌های جمعیتی بیشتر مشهود است. سیاست جمعیتی عبارت است از اندیشه‌ها و تصمیمات مدون جمعیتی که در راه منطقی کردن و هماهنگ ساختن ارکان و نهادهای اجتماعی و اقتصادی و مقررات و نظامات آن‌ها اتخاذ می‌گردد؛ اما همیشه سیاست‌های جمعیتی نتایج مثبت به همراه ندارد و تا به حال اکثر سیاست‌های کنترلی و تحدید جمعیت به پیری جمعیت و کاهش نیروی کار و تبعات اقتصادی ناشی از آن انجامیده است و اکثر کشورهای اجراکننده آن پس از برهه‌ای این عمل را رها کرده و بازنگری کلی در سیاست‌های جمعیتی خود داشته‌اند.

از نظر صاحب‌نظران، جمعیت یکی از ارکان مهم توسعه و قدرت کشورها به حساب می‌آید که در صورت به فعلیت درآمدن و همراه شدن با شاخص‌های رشد اقتصادی مطلوب، زیرساخت‌های مناسب عمرانی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و... می‌تواند منجر به رشد و شکوفایی هر جامعه‌ای شود. در طول چند دهه گذشته بسیاری از کشورها با ازدیاد جمعیت و برخی با کاهش جمعیت مواجه بوده‌اند که چالش‌هایی گریبان‌گیر آن‌ها شده است. ایران نیز از این قاعده مستثنا نبود و در حالی که در سال‌های نه‌چندان دور خانواده‌های ۶ نفری و بالاتر بیشترین خانوارهای کشور را تشکیل می‌دادند، این روزها این وضعیت در آخرین سرشماری در سال ۱۳۹۵ به خانواده‌های ۳/۳ نفری تبدیل شده است.

هرسال مطالعاتی در مورد مفاهیم مختلف جمعیت شناختی توسط سازمان‌های عمومی و دولتی انجام می‌شود و آمار این وضعیت مورد بررسی و کنکاش قرار می‌گیرد. یکی از مهم‌ترین

پدیده‌هایی که جمعیت هر کشور با آن مواجه است مبحث سقط جنین است. سقط جنین به معنای پایان بخشیدن به حیات جنین یا پایان یافتن حیات جنین در رحم اطلاق می‌گردد. به‌طور مثال بر اساس آمار سازمان بهداشت جهانی، هر سال ۲۱۰ میلیون زن در سراسر جهان باردار می‌شوند و ۲۲ درصد از آن‌ها به سقط متوسل می‌گردند. تخمین زده می‌شود که ۴۶ میلیون سقط در هر سال اتفاق می‌افتد که معادل ۳۵ سقط در ۱۰۰۰ زن در سن ۱۵-۴۴ سال. از این ۴۶ میلیون سقط، تخمین زده می‌شود که ۲۰ میلیون سقط، غیر ایمن است که یا توسط فرد غیر ماهر انجام می‌شود و یا در محیطی که حداقل امکانات پزشکی در آن وجود ندارد و یا گاه هر دو مشکل فوق وجود دارد (چینی چیان، ۱۳۸۶: ۲۲۰). در ایران علی‌رغم محدودیت‌های آماری و اطلاعاتی که وجود دارد اما بر اساس آمار ارائه‌شده توسط وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی در ایران، سالیانه ۸۰ هزار سقط (۲۰۰ مورد در روز) صورت می‌پذیرد که بیشتر آن‌ها غیرقانونی و غیربهداشتی است (بهجتی اردکانی، ۱۳۸۴: ۳۰۰).

از آنجا که جمعیت به‌عنوان یکی از مهم‌ترین پیش‌نیازهای توسعه و پیشرفت یک کشور در نظر گرفته می‌شود، همه کشورها در راستای کنترل و بهبود کمی و کیفی آن سیاست‌های مشخصی را در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی اتخاذ می‌کنند، کشور ایران نیز از این قاعده مستثنا نبوده و اقدام به سیاست‌گذاری در راستای افزایش جمعیت به‌منظور جلوگیری از تبعات پیری جمعیت را دنبال نموده است. سیاست‌هایی که با هزینه‌های اقتصادی و اجتماعی فراوانی همراه است و در این بین فرهنگ‌سازی در این راستا از اهمیت بالایی برخوردار است.

صداوسیما ملی ایران به‌عنوان مهم‌ترین عامل فرهنگ‌سازی رسمی در کشور شناخته می‌شود و اکثریت جمعیت کشور علی‌رغم وجود سایر رسانه، تولیدات رسانه‌ای آن را به اشکال مختلف دنبال می‌کنند. این نهاد حکومتی که با صرف بودجه بالا اداره می‌گردد تمام توان خود را بسیج می‌نماید تا بتواند رسالت رسانه‌ای و اجرایی خود را در راستای سیاست‌های کلی تدوین‌شده در راستای توسعه کشور را ذیل وظایف خود دنبال کند.

از سال ۱۳۹۵ به این سو پرداختن به موضوعات جمعیتی و در راستای سیاست‌های ۱۴ گانه جوانی جمعیت با جدیت بالاتری در صداوسیما و یا سفارش‌ها این سازمان مهم کشور، دنبال گردیده است. باین حال هنوز راهنمایی که نحوه تولید رسانه‌ای را در حالت کلیدواژه‌ای مشخص

کند وجود ندارد و باعث گردیده علی‌رغم سعی تولیدکنندگان، در برخی از سریال‌ها و فیلم‌های کلیدواژه‌های و عباراتی مورد استفاده قرار بگیرند که نه تنها کمک فرهنگی به اجرای اصول ۱۴ گانه جمعیتی نکنند بلکه گاه در راستای عکس این سیاست‌های موجب شکل‌گیری برخی برساخت‌های غلط در جامعه گردند. پرداختن به موضوعات جمعیتی در دوره کنونی که مشکلات اقتصادی، تغییرات ارزشی و گسست نسلی به‌وضوح جامعه ایران را درنور دیده و باعث تغییرات شناختی و نسلی شده است، نیازمند ظرافت خاصی است که گاه در برخی تولیدات رسانه‌ای در نظر گرفته نشده است.

یکی از موضوعات مهم که نقش اساسی در کاهش جمعیت کشور دارد و در بین نسل جوان کشور به‌راحتی مورد استفاده قرار می‌گیرد موضوع سقط جنین است. سقط جنین از گذشته تاکنون مخصوصاً در جوامع مذهبی و با فرهنگی جمعی و سنتی از قبح بالایی برخوردار بوده و اکثریت جوامع دینی این عمل را نوعی قتل و حتی گناه کبیره و در برخی از موارد آن را جرم در نظر می‌گیرند.

نحوه پرداختن و نوع کلیدواژه‌هایی که در مورد سقط جنین به کار گرفته می‌شود، می‌تواند بر آگاهی مردم و مخصوصاً نسل جوان تأثیر بالایی داشته باشد. اگر بازنمایی سقط جنین در محتوای رسانه‌ای ایران به‌عنوان عملی نمایش داده شود که صرفاً یک خواست فردی است و تأثیرات اجتماعی و جمعیتی ندارد، نسل جوان بدون هیچ‌گونه احساس منفی در قبال این مورد اقدام به قتل و از میان بردن بچه‌ای می‌کنند که تحت عنوان نعمت خداوندی به آن‌ها داده شده است. به این ترتیب سؤال اصلی که این تحقیق قصد پاسخگویی به آن را دارد این است که تصویرسازی از سقط جنین در محصولات صداوسیما چگونه است؟

پیشینه تجربی

در مورد سقط جنین عمدتاً تحقیقات در زمینه پزشکی صورت گرفته است و تحقیقات محدودی در زمینه و بستر اجتماعی صورت گرفته است و به نقش و اثر رسانه‌های در ایجاد و یا جلوگیری از سقط جنین پرداخته نشده است. حسینی و رهایی (۱۴۰۰) به نگاهی کارکردگرایانه به ((سقط جنین آزاد)) با تأکید بر رویه دیوان اروپایی حقوق بشر پرداخته‌اند. در این تحقیق با

رویکردی بی‌طرفانه آثار منفی سقط جنین و ممنوعیت سقط جنین مورد بررسی قرار گرفته است. آثار منفی سقط جنین آزاد را به ترتیب استعمار زنان، سقط‌های انتخابی، صنعت سقط جنین و افزایش آمار سقط جنین برمی‌شمارند. آثار منفی ممنوعیت سقط جنین را تضییع حق حیات مادر، تضییع حق بر تمامیت جسمانی و مرگ‌ومیر مادران بر اثر سقط‌های ناایمن، برمی‌شمارند. بهجتی اردکانی و همکاران (۱۳۸۴) به‌ضرورت بررسی ابعاد مختلف سقط جنین در ایران پرداخته‌اند. آن‌ها نتیجه می‌گیرند با توجه به جوانی جمعیت ایران، تغییر نگرش زنان در مورد بعد خانواده، تأخیر در ازدواج، نبود والدین در اوقات زیادی از روز در خانواده، تأثیر محدودیت‌های قانونی بر روند شکل‌گیری سقط غیربهداشتی، به‌خطر انداختن سلامت روانی-اجتماعی جسمی و جنسی زنان و مردان و افزایش هزینه‌های درمانی و تأثیر آن بر بودجه بهداشتی، نیازمند تغییراتی در سیاست‌های قانونی با بهره‌گیری از مفهوم سلامت از دیدگاه سازمان بهداشت جهانی می‌باشد تا شاهد کاهش چشمگیر سقط‌های غیربهداشتی باشیم. به نظر می‌رسد امکان دستیابی به راهکارهای قانونی با لحاظ نمودن ابعاد جامع سقط جنین و با بهره‌گیری از عدم اجماع فقهی در مورد «زمان ولوج روح» و با تکیه بر قانون مستند و توانمند اسلامی «لاحرج»، تجویز سقط جنین در مواردی خاص میسر خواهد بود. ویسی و زنگنه (۱۳۹۲) به بررسی علل سقط غیرقانونی و انواع روش‌های آن در مراجعه به کلینیک ویژه دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه پرداخته‌اند. آن‌ها به این نتیجه رسیدند سقط جنین در زنان با تحصیلات بالا بیشتر بود و به‌طور عمده توسط ماما و در مطب انجام شده بود. ساکشن کورتاژ و میزوپروستول واژینال بیشترین روش به کار گرفته شده بودند. مهم‌ترین دلایل زنان برای سقط، عدم تمایل به داشتن فرزند بیشتر و فاصله کم با فرزند قبلی بود. چینی چیان و همکاران (۱۳۸۶) به مطالعه کیفی دلایل انجام سقط جنین عمدی در ایران پرداخته‌اند. آن‌ها به این نتیجه می‌رسند که بارداری ناخواسته به‌عنوان اصلی‌ترین علت مطرح بود که در شرایط مختلف به‌خصوص وجود مشکلات مالی، به انجام سقط عمدی می‌گردید. اعتقادات مذهبی به‌عنوان مهم‌ترین علت انجام ندادن سقط عمدی ذکر شد. با توجه به این‌که بارداری‌های ناخواسته از علل عمده سقط جنین است، تغییرات قانونی اخیر، اگرچه از بروز تعدادی از سقط‌های غیر ایمن ناشی از بیماری یا نقایص جنینی جلوگیری خواهد نمود، ولی راه‌حل مناسبی برای جلوگیری از انجام تعداد بسیار زیادی از سقط‌های عمدی مادر و نخواهد بود. فلاح نژاد

(۱۳۹۲) به بررسی تطبیقی سقط جنین در قانون مجازات ایران و قانون مجازات روسیه پرداخته است. او با بررسی قوانین مرتبط با سقط جنین در ایران به این نتیجه می‌رسد که سقط جنین در ایران در صورت جرم تلقی می‌شود مگر در صورت اثبات پزشکی بیماری جنین، بیماری مادر، قبل از ولوج روح (هفته چهارم) باشد؛ اما در قوانین روسیه سقط جنین اگر جنین بیمار باشد، حاصل رابطه نامشروع یا تجاوز باشد و در هفته ۱۲ یا ۲۲ باشد صرفاً به دست متخصصین پزشکی و در مراکز درمانی قابل انجام است و در صورتی جرم است که به دست غیرمتخصص انجام گردد؛ اما در قوانین ایران جزای فرد پزشک از غیرپزشک بیشتر است. متولی و همکاران (۱۳۹۰) بررسی شیوع، علل و پیامدهای سقط عمدی در زنان شهر اردبیل در سال ۱۳۹۰ پرداخته‌اند. در این تحقیق دلیل سقط عمدی به این موارد اشاره می‌گردد: رسیدن فرزندان به تعداد دلخواه، وضعیت اقتصادی نامطلوب، فاصله کم بین فرزندان، ادامه تحصیل، نامطلوب بودن جنس جنین، سن بالای مادر و پدر، تحصیلات دانشگاهی و اشتغال مادر و افزایش مدت‌زمان گذشت از ازدواج اما در مورد پیامدهای سقط عمدی توسط زنان می‌توان به خونریزی شدید، هم‌زمانی خونریزی شدید با عفونت شدید و بستری شدن طولانی مدت در بیمارستان اشاره نمود.

با توجه به تحقیقات مورد بررسی مشخص گردید که محققان کمتر به مباحث فرهنگی در مورد سقط جنین پرداخته‌اند و نقش رسانه‌ها را نیز در این مورد به حساب نیاورده‌اند. نوآوری این تحقیق نسبت به تحقیقات مورد بررسی آن است که قصد دارد محصولات فرهنگی تولیدی صداوسیما به عنوان یکی از مهم‌ترین نهادهای فرهنگی مرتبط با سیاست‌های چهارده‌گانه جمعیتی را مورد کندوکاو قرار دهد.

ادبیات نظری

تعریف مفهوم سقط جنین

سقط جنین از آن دست مفاهیم و عملکردهای انسانی است که در فرهنگ‌های مختلف و ساختار حقوق و قانونی کشورهای نگاه‌های مختلف به آن وجود دارد. در این قسمت رویکردهای مختلف له سقط جنین مورد بررسی قرار می‌گیرد.

تعریف سقط

سقط عبارت است از ختم حاملگی چه به صورت خود به خودی یا عمدی قبل از این که جنین برای زنده ماندن به اندازه کافی تکامل یافته باشد که به طور قراردادی قبل از هفته بیستم بارداری یا زمانی که جنین کمتر از پانصد گرم وزن داشته باشد، اطلاق می‌گردد (Gibbs and et al, ۲۰۰۸؛ ظفرقندی و همکاران، ۱۳۸۹: ۶۸)

انواع سقط

زمانی که سقط بدون کاربرد عوامل طبی یا مکانیکی برای تخلیه رحم صورت می‌گیرد، به آن سقط خود به خودی و در غیر این صورت سقط لقا شده نامیده می‌شود. سقط خود به خودی به چند دسته تقسیم می‌گردد: ۱- تهدید به سقط ۲- سقط اجتناب‌ناپذیر ۳- سقط کامل ۴- سقط ناکامل ۵- سقط فراموش شده (Berek and etall, ۲۰۰۷؛ ظفرقندی و همکاران، ۱۳۸۹: ۶۸).

دیدگاه‌های گروه‌های مختلف به سقط جنین

- ۱- طرفداران آزادی کامل سقط جنین: این گروه انجام سقط جنین را از حقوق اساسی افراد می‌دانند و تصمیم به انجام آن را یک تصمیم کاملاً شخصی در نظر می‌گیرند. فمینیست‌های لیبرال و رادیکال در این دسته قرار می‌گیرند.
- ۲- طرفداران ممنوعیت سقط جنین: این گروه که عمدتاً افراد دارای ریشه‌های مذهبی هستند و دیدگاه خود را مبتنی بر کتب آسمانی قرار می‌دهند، سقط جنین را یک حرام مذهبی می‌دانند و انجام آن را توسط خود فرد یا دیگران در مورد زنان را جرم تلقی می‌کنند.
- ۳- طرفداران حیات مادران: اکثریت متفکران ارتدکس جنین یک انسان بالقوه است که در موارد استثنایی که آن مادر در خطر قرار می‌گیرد، می‌توان به سقط آن اقدام کرد.

چارچوب مفهومی

از آنجا که شاخص‌های استفاده‌شده در این تحقیق تأکید بر درازمدت بودن تأثیرات رسانه از طریق تکرار آن‌ها دارد در این تحقیق مفهوم کاشت فکر یا تصویر ذهنی از **نظریه کاشت** اخذ می‌شود. گریبر و همکارانش می‌گویند: کاشت، یک فراگرد بی‌سمت‌وسو نیست، بلکه شبیه فراگرد جاذبه‌ای است. هر گروه از بینندگان ممکن است در جهت متفاوتی تلاش کنند، اما همه

گروه‌ها تحت تأثیر جریان مرکزی واحدی هستند. از این‌روی، کاشت بخشی از یک فراگرد دائمی، پویا و پیش‌رونده تعامل میان پیام‌ها و زمینه‌های قبلی است. در واقع رسانه‌ها به‌ویژه تلویزیون، گرایش دارد که روایت‌هایی یکسان و نسبتاً مورد وفاق از واقعیات اجتماعی ارائه و مخاطبان خود را نیز سازگار با آن (فرهنگ پذیر) کند. نظریه پردازان کاشت استدلال می‌کنند که تلویزیون اثرات درازمدت، تدریجی، غیرمستقیم اما تراکم و انباشتی دارد. آن‌ها تأکید می‌کنند که تماشاگر تلویزیون بیشتر اثرات نگرشی دارد تا رفتاری. واژه تراکم و انباشتی برای فهم این نظریه مهم است، زیرا نظریه‌پردازان کاشت درباره اینکه یک برنامه ویژه اثرات چشمگیری بر باورها و نگرش‌های بینندگان دارد بحث نمی‌کنند، بلکه مدعی‌اند، تماشاگر تلویزیون برای مدت طولانی، تأثیراتی بر روی بینندگان نسبت به دنیا و اعتقادات و باورهای آنان دارد. گرنبر معتقد است: کاشت در وهله نخست، درباره فرایند فرهنگی داستان‌گویی است؛ بنابراین مهم است که چه کسی فرصت داستان‌گویی به دست می‌آورد و داستان‌های چه کسانی گفته می‌شود. بیشتر آنچه ما می‌دانیم و فکر می‌کنیم که می‌دانیم، حاصل تجربه شخصی ما نیست، بلکه حاصل داستان‌ها و روایت‌هایی است که می‌شنویم، می‌خوانیم و می‌بینیم (عباسی گرجی و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۶۳). تأکید بر کلیدواژه‌ها و کلمات مناسب و به‌نوعی برجسته کردن آن‌ها بر طبق **نظریه برجسته‌سازی** اهمیت بالایی دارد. بر طبق این نظریه رسانه‌ها با ارائه محتوای رسانه‌ای نحوه اندیشه و تفکر انسان‌ها را تعیین و جهت‌دهی می‌کنند. برجسته‌سازی نه تنها مدعی یک رابطه مثبت بین آن چیزی است که رسانه‌های جمعی متعدد بر آن تأکید می‌کنند و آنچه رأی‌دهندگان به‌عنوان یک امر به‌شمار می‌آورند، بلکه همچنین این تأثیرگذاری را به‌عنوان یک فرآورده‌ی گریزناپذیر جریان عادی اخبار تلقی می‌کند. مفهوم کارکرد برجسته‌سازی رسانه‌های عمومی، یک مفهوم ارتباطی است که وجود رابطه‌ای قوی بین تأکید بر ارتباط جمعی و برجستگی این مباحث برای افراد در بین مخاطبان را تصریح می‌کند. این مفهوم در شرایط علت و معلولی بیان می‌شود: برجستگی بیشتر یک مبحث یا یک موضوع در رسانه‌های عمومی، باعث برجستگی همان مبحث یا موضوع در میان مردم می‌شود. تحقیق برجسته‌سازی لزوماً یک تأثیر غیرمستقیم **(درباره‌ی چه فکر کن)** را مورد بررسی قرار می‌دهد تا یک تأثیر مستقیم **(چگونه فکر کن)**. بنابراین دقیقاً در آن زمانی که محققان ارتباطات جمعی، نگران الگوهای تأثیرات رسانه‌ای مستقیم خود بودند، الگوی

برجسته‌سازی به عرصه‌ی ظهور پیوست. الگوی جدید (برجسته‌سازی)، محققان ارتباطات جمعی را به‌جای توجه به تأثیرات رسانه‌ای مستقیم به سمت مطالعه‌ی چگونگی تأثیرگذاری پوشش خبری رسانه‌ها بر یک اولویت موضوعی روانه ساخت (دیرینگ و دیگران، ۱۳۸۵: ۲۸؛ پور نظری، ۱۳۸۸: ۸۲) گیرنده پیام فرد منفعلی نیست و دارای تحلیل و تفسیر در جهان اجتماعی و فردی خود است. طبق **تئوری دریافت** استوارت هال متون رسانه‌ای دارای معنایی ثابت یا ذاتی نیستند در عوض در لحظه دریافت متون از طرف مخاطب است که این متون معنا می‌یابند، یعنی هنگامی که مخاطب متن را قرائت، تماشا و استماع می‌کند. به بیان دیگر، مخاطب را مولد معنا می‌شمرند و نه صرفاً مصرف‌کننده محض محتویات رسانه‌ای.

پاسخ این سؤال که چه زمانی می‌توان بر افکار و رفتار افراد تأثیر گذاشت؟ **الگوی افنای** فیش بین و آیزن پاسخ می‌دهد که پایه‌های اساسی افنای بر باورهای فرد استوار است. در الگوی آن‌ها، افنای وقتی شروع می‌شود که باورها و اعتقادات فرد درباره موضوع مورد نظر تغییر یابد. تغییرات باورها منتهی به تغییرات نگرشها، به وجود آمدن باورها و عقاید جدید و در نهایت منتهی به تغییرات رفتاری می‌شود. کلید افنای در الگوی آنان فراهم کردن اطلاعات قانع‌کننده به منظور تغییرات مورد نظر است. بر اساس نظریه آن‌ها، باورها مجموعه‌ای از اطلاعات و دانشی هستند که شخص درباره موضوع مورد نظر دارد. در بسیاری از موارد، باورهای فرد ممکن است مبنایی در واقعیت نداشته باشد یعنی باورها به صورت عینی مورد تأکید قرار نگرفته باشد (بابا پیرعلی، ۱۳۹۷: ۹۷). از سویی صرفاً هر کد رسانه‌ای صرفاً محتوای آشکار ندارد و کدهای پنهان نیز وجود دارند. بنتون و همکارانش (۲۰۱۵) نظریه **کدهای فنی** را مطرح می‌کنند. از نظر بنتون و همکارانش همه در حال حاضر در رمزگشایی کدهای فنی در این زمان مبتنی بر فناوری "متخصص" هستند. کدهای فنی بر طرز فکر و احساس ما در مورد محصولات و ایده‌ها تأثیر ناخودآگاه دارند. محتوای ارائه‌شده در قالب تصویر و متن کدهای رسانه‌ای قابل طرح هستند که تهیه‌کنندگان قصد دارند بر مخاطبان خود اثرات دلخواه خود و در راستای اهداف تعیین شده از قبل را بگذارند. کد عبارت است از هر گروه نمادها که بتوانند به شیوه‌ای ساخته شوند که برای برخی از افراد به اصطلاح معنی‌دار باشد. کدهای رسانه‌ای منجر به کلیشه‌های ذهنی می‌شوند که دو عمل را انجام می‌دهند از یک سو اقدام به دسته‌بندی محتوا می‌کنند و از سوی دیگر راه برای قضاوت در مورد آن‌ها را مهیا

می‌کنند. هر تصویر و عبارتی که در ویدیو‌ها استفاده می‌شود، "با دقت ساخته شده است" تا بینندگان احساس خاصی داشته باشند. احساس مثبت در مورد یادگیری درگیر شدن با هر نوع رسانه‌ای که مصرف می‌شود. باید در نظر گرفت که رسانه‌ها بازتاب‌های ساده‌ای از واقعیت بیرونی را ارائه نمی‌دهند. آن‌ها تولیداتی را ارائه می‌کنند که اهداف خاصی دارند. موفقیت این تولیدات در طبیعی بودن ظاهری آن‌ها نهفته است. با این حال، اگرچه به نظر طبیعی می‌رسند، اما در واقع سازهایی هستند که با دقت ساخته شده‌اند که در معرض طیف وسیعی از تعیین‌کننده‌ها و تصمیمات قرار گرفته‌اند. از نقطه نظر فنی، آن‌ها اغلب فوق‌العاده هستند و این، همراه با آشنایی ما با چنین تولیداتی، تقریباً غیرممکن می‌کند که آن‌ها را به عنوان چیزی غیر از بسط یکپارچه واقعیت بینیم (pogue, 2018: 26). همه ما "یک ساختار ذهنی" داریم، تصویری که از بدو تولد در ذهنمان ساخته‌ایم، از اینکه جهان چیست و چگونه کار می‌کند. این مدلی بر اساس حسی است که ما از تمام مشاهدات و تجربیات خود داریم. با این حال، هنگامی که بخش عمده‌ای از آن مشاهدات و تجربیات از پیش ساخته شده توسط رسانه‌ها، با نگرش‌ها، تفاسیر و نتیجه‌گیری‌هایی که قبلاً ساخته شده‌اند، به دست ما می‌آیند، رسانه‌ها، به جای خود ما، واقعیت ما را می‌سازند (همان: 28).

مثلاً در مورد سقط‌جنین با جداسازی آن از حالت یک عمل اجتماعی و فرو کاستن آن به یک عمل و حق فردی و برجسته نمودن بعد احساسی و هیجانی در مورد آن باعث می‌گردند که از سویی به فرد این اجازه داده شود که بر حقوق خود تأکید کند و از سویی حق قضاوت اجتماعی در مورد افراد را نیز از آن‌ها سلب می‌کند. این دست کلید واژها و کدهای فنی که بن‌بتون هم به آن‌ها اشاره می‌کند توسط گروه‌های مختلف از جمله کمپین بین‌المللی حق زنان برای سقط‌جنین ایمن نیز ارائه شده است. این شاخص‌ها که در تحقیق حاضر استفاده شده است، در ادامه به آن‌ها پرداخته خواهد شد.

شاخص‌های کمپین بین‌المللی حق زنان برای سقط‌جنین ایمن

در برخی از کشورها کمپین‌هایی تشکیل می‌گردد که در جهت قانونی کردن سقط‌جنین و مطرح کردن آن به عنوان یک انتخاب فردی و قبح‌زدایی از این موضوع مهم فعالیت می‌کنند. یکی از آن‌ها ((کمپین بین‌المللی حق زنان برای سقط‌جنین ایمن^۱)) است. این کمپین با همکاری

۱. International Campaign for Women's Right to Safe Abortion

فدراسیون والد گری برنامه‌ریزی شده پروتکل رسانه‌ای را تدوین کرده‌اند که راهنمایی می‌دهد به روزنامه‌نگاران و فعالین عرصه رسانه در مورد چگونگی بازتاب سقط جنین در رسانه‌های مختلف. این کمپین در تلاش است تا گزارش دقیق حقایق مربوط به سقط جنین را مورد تشویق قرار دهد و به فرآیند تصویر کشیدن صادقانه از سقط جنین به‌عنوان بخشی از زندگی و روابط واقعی افراد کمک کند. رویکرد این کمپین آن است که هنگام گزارش در مورد مسائل سقط جنین، از شواهد معتبر از کشور یا منطقه‌ای که تحت پوشش خوددارید استفاده شود، به طوری که اطلاع‌رسانی شما بر اساس دقیق‌ترین، جامع‌ترین و به‌روزترین اطلاعات آماری و داده‌های بهداشتی باشد. در هنگام نوشتن در مورد کسانی که مخالف سقط جنین هستند و در تلاش برای جلوگیری از سوگیری در گزارش، نیازی به انتشار اطلاعات نادرست یا تکرار ادعاهای نادرست به‌عنوان واقعیت ندارید، حتی اگر نظرات و دیدگاه‌های اخلاقی متفاوت باشد.

طبق رویکرد این کمپین آزادی انتخاب دادن به افراد برای تصمیم‌گیری برای سقط جنین نه طرفداری کردن از این موضوع مهم است و نه ضدیت با آنکه همیشه در مورد سقط جنین گروه‌های موافق و مخالف وجود داشته‌اند. این کمپین بر دسترسی آزادانه و بدون محدودیت و وجود فرصت انتخاب برای انجام سقط جنین تأکید دارد. پس این کمپین در راستای جامع عمل پوشاندن به رویکرد خود و تغییر فضای رسانه‌ای در جهت رویکرد خود، پروتکل رسانه‌ای را تدوین نموده است تا راهنمایی باشد برای فعالین این عرصه. جدول زیر تدوین یافته توسط این کمپین است.

جدول شماره ۱. جدول موارد قابل بیان و غیرقابل بیان توصیه‌ای به همراه علت آن‌ها

چرایی	آنچه گفته نشود	آنچه گفته شود
<p>راهنمای سبک بی‌بی‌سی می‌گوید: «از طرفدار سقط جنین اجتناب کنید و به جای آن از حق انتخاب استفاده کنید. کمپین‌ها به جای سقط جنین، از حق انتخاب زن حمایت می‌کنند.»</p> <p>ارائه سقط جنین ایمن در مورد دادن حق تصمیم‌گیری باروری به افراد باردار است. اگر بارداری و سقط جنین بی‌خطر باشد، زنان می‌توانند تصمیم بگیرند که آیا بارداری را ادامه دهند یا نه. اگر سقط جنین غیر ایمن و غیرقانونی باشد، تنها کسانی که مخالف سقط جنین هستند حق انتخاب دارند.</p>	<p>طرفدار سقط جنین</p>	<p>طرفداران حقوق سقط جنین حامیان سقط جنین ایمن مدافع انتخاب</p>

چرایی	آنچه گفته نشود	آنچه گفته شود
<p>رویترز می‌گوید: «کسانی را که برای حق زنان برای سقط جنین کمپین می‌کنند به عنوان «مبارزان حقوق سقط جنین» و کسانی که علیه حقوق سقط جنین مبارزه می‌کنند به عنوان «مبارزان ضد سقط جنین» توصیف می‌کنند.</p> <p>Pro-Life به اشتباه نشان می‌دهد که کسانی که از دسترسی به سقط جنین ایمن و قانونی حمایت می‌کنند «ضد زندگی» هستند، در حالی که در واقع زندگی زن را در اولویت قرار می‌دهند. «طرفدار خانواده» دلالت بر این دارد که سقط جنین و مادری متقابل هستند، در حالی که در واقع همان زنانی که سقط جنین می‌کنند، بچه هم دارند. کسانی که از حق سقط جنین ایمن حمایت می‌کنند طرفدار زن، طرفدار خانواده و طرفدار انتخاب هستند.</p>	<p>طرفدار زندگی</p> <p>طرفدار خانواده</p>	<p>ضد سقط جنین</p> <p>ضد انتخاب</p> <p>سقط جنین را باور کنید باید غیرقانونی باشد</p>
<p>باردار ≠ مادر؛ یعنی نه همه زنان باردار مادر بچه هستند و نه همه شرکای مرد پدر هستند.</p>	<p>مادر / پدر</p> <p>والدین</p>	<p>زن باردار</p> <p>زنان باردار</p> <p>شریک / شوهر</p>
<p>نوزاد یا جنین هنوز نوزاد نیست. اول باید به دنیا بیاید. عبارت «(کودک متولد نشده)» یک مفهوم سازی است که در جهت ضد سقط جنین است و در آن تناقض ایجاد می‌کند؛ زیرا حقوق بشر از بد تولد آغاز می‌گردد.</p>	<p>نوزاد</p> <p>نوزاد/ کودک متولد نشده</p>	<p>رویان (حداکثر ۱۰ هفته بارداری)</p> <p>جنین (بیشتر از ۱۰ هفته بارداری)</p> <p>بارداری</p>
<p>زنان نباید مجرم شناخته شوند - اعتبار بخشیدن به تصمیم باروری زنان مهم است و به طور دقیق نشان می‌دهد که چگونه سقط جنین یک تصمیم قانونی مسئولانه است.</p>	<p>بچه انداختن</p> <p>خلاص شدن از شر یک کودک</p> <p>کودک متولد شده را بکشید</p>	<p>خاتمه/پایان دادن آغاز بارداری</p> <p>سقط جنین کن</p>
<p>بسیاری از مردم فکر می‌کنند سقط جنین در کشورشان کاملاً غیرقانونی است در حالی که در واقع به دلیل</p>	<p>سقط جنین غیرقانونی است</p>	<p>سقط جنین از نظر قانونی محدود است</p>

چرایی	آنچه گفته نشود	آنچه گفته شود
<p>خاصی قانونی است. به همین دلیل، اغلب سقط جنین قانونی انجام نمی‌شود، اگرچه می‌تواند و باید باشد. وضعیت قانونی را به‌طور دقیق گزارش کنید تا زنان از حقوق قانونی خود آگاه شوند.</p>		
<p>پسوند ((cide)) به معنای «قتل» است که در توصیف سقط جنین مناسب نیست. قتل فقط علیه مردم انجام می‌شود و حق حیات و تبعیض بر اساس جنسیت یا ناتوانی فقط پس از تولد اعمال می‌شود.</p>	<p>زن جنین کش جنسیت کشی کودکان معلول را سقط کنید</p>	<p>سقط جنین انتخابی سقط جنین به دلیل ناهنجاری جدی جنین</p>
<p>زنان می‌توانند از اوایل نوجوانی تا یائسگی، یعنی هرامه تا ۴۰ سال باردار شوند. داروهای ضدبارداری استفاده می‌شوند اما ممکن است شکست بخورند و ممکن است بیش از یک‌بار در طول زندگی شکست بخورند؛ و زنان ممکن است همیشه نتوانند آن‌ها را به‌طور مؤثر به دست آورند یا از آن‌ها استفاده کنند.</p> <p>«تکرار» وقتی در مورد سقط جنین به کار می‌رود مفاهیم منفی دارد بی‌مسئولیتی، مانند «تخلف مکرر».</p>	<p>سقط جنین دوباره</p>	<p>بیش از یک سقط جنین</p>
<p>این حاملگی ناخواسته است که باید از آن جلوگیری کرد و در صورت امکان از آن اجتناب کرد. این امر مستلزم آموزش و اطلاعات باکیفیت بالا و دسترسی به طیف وسیعی از روش‌های پیشگیری از بارداری است. سقط جنین نباید به‌عنوان یک مشکل، بلکه به‌عنوان یک راه‌حل ممکن در هنگام وقوع حاملگی ناخواسته دیده شود.</p>	<p>جلوگیری از سقط جنین تعداد سقط جنین را کاهش دهید</p>	<p>از بارداری ناخواسته جلوگیری کنید تعداد حاملگی‌های ناخواسته را کاهش دهید</p>
<p>شایان‌ذکر است که این زن باردار است که حق زندگی و سلامتی دارد. رویان/جنین کاملاً به‌سلامت و زندگی زن وابسته است که همیشه باید در اولویت قرار گیرد.</p>	<p>حق حیات کودک متولد نشده</p>	<p>حق زن برای زندگی و سلامتی</p>

۲- برخی از توصیه‌های بصری و نوشتاری این کمپین

از تصاویر دقیق بارداری و سقط جنین استفاده کنید

- ۱- از عکس‌ها، تصاویر و اینفوگرافیک‌هایی استفاده کنید که منعکس کننده وضعیت بهداشت عمومی سقط جنین و سیاست سقط جنین در کشور شما هستند و اخبار مربوط به کمپین‌ها و افرادی (مجلس، متخصصان بهداشت، کارشناسان حقوقی و مدافعان سلامت و حقوق زنان) را گزارش دهید که به دنبال این هستند. سقط جنین را به خاطر زنان ایمن کنید.
- ۲- هنگامی که مقاله‌ای آموزنده در مورد مرگ و میر ناشی از سقط جنین نایمن یا تلاش برای اصلاح قانون و خدمات و اهمیت سقط جنین ایمن برای زنان نوشته‌اید، بررسی کنید که ویرایشگر شما از تصاویر و تصاویر گنگ یا نادرست استفاده نکرده باشد.
- ۳- از تصاویر نادرست شکم بزرگ در اواخر بارداری و تصاویری که رویان/جنین را شبیه یک نوزاد کامل به نظر می‌رساند خودداری کنید: اکثر سقط‌ها قبل از اینکه زن علائم ظاهری قابل مشاهده بارداری را نشان دهد، انجام می‌شود، بنابراین استفاده از تصاویر شکم بزرگ درست نیست، به خصوص آن‌هایی که زن را به جز «برآمدگی» او از تصویر جدا می‌کنند. سقط جنین نیز ماه‌ها قبل از تشکیل کامل جنین اتفاق می‌افتد. این تصاویر توسط گروه‌های ضد سقط جنین برای جعل واقعیت به امید ایجاد احساس گناه و نادیده گرفتن زنان از تصمیمی که احساس می‌کنند باید اتخاذ کنند استفاده می‌شود.

۳- نحوه گزارش داستان‌های شخصی در مورد سقط جنین

- ۱- گزارش‌های شخصی زنانی را که می‌خواهند داستان‌های خود را به اشتراک بگذارند، منتشر کنید تا دیگران بدانند که تنها نیستند. نام و مشخصات شخصی آن‌ها را فقط در صورتی فاش کنید که در این مورد احساس امنیت کنند. درجایی که سقط جنین از نظر قانونی محدود شده است، ممکن است بهتر باشد که آن‌ها کاملاً ناشناس بمانند. داستان‌های شخصی را به‌عنوان نماینده تمام تجربیات زنان تلقی نکنید.
- ۲- سقط جنین را به‌عنوان یک انتخاب مشروع و تصمیم‌گیری زنان را منطقی و بر اساس آنچه آن‌ها معتقدند برای زندگی خود و همسر و خانواده‌شان بهترین است و دلایل آن‌ها برای

ناخواسته بودن بارداری اعتبار می‌بخشد. اکثریت بزرگ زنان پس از سقط جنین راحت می‌شوند، زیرا سقط جنین به آن‌ها زندگی‌شان را پس داده است.

روش‌شناسی

بر اساس مقتضای موضوع تحقیق و به منظور پاسخگویی به سؤال تحقیق، این تحقیق از نوع تحلیلی است و در پارادایم کیفی قرار می‌گیرد. روش تحقیق مورد استفاده در این تحقیق تحلیل محتوای کیفی است و ابزار مورد استفاده چک‌لیست شاخص‌هایی است که از یک مقاله انتشار یافته توسط یک گروه فعال در زمینه حقوق زنان گرفته شده است. جامعه آماری این تحقیق کلیه فیلم‌ها و سریال‌هایی است که از سال ۱۳۸۵ و پس از ابلاغ سیاست‌های کلی ۱۴ حمایت از خانواده و جوانی جمعیت در مورد سقط جنین ساخته شده‌اند. نمونه مورد بررسی در این تحقیق سریال تازه‌وارد که یک مجموعه ۱۰ قسمتی است و سریال آقای قاضی (قسمت ۲۳) و فیلم‌های دعوت و خجالت نکش که هر چهار مورد با محوریت مبحث سقط جنین و فرزندآوری هستند مورد بررسی قرار گرفتند.

یافته‌ها

یافته‌های مبتنی بر شاخص‌ها

سریال‌ها و محتوای مدنظر این بررسی که در سطور قبل به آن‌ها اشاره گردیده با استفاده از عبارات و کلیدواژه‌های پیشنهادی کمپین بین‌المللی حق زنان برای سقط جنین ایمن مورد بررسی قرار گرفت. نتایج این بررسی در جدول ذیل آورده شده است. به‌طور مثال در کلیدواژه‌های پیشنهادی این کمپین اشاره می‌شود، زمانی که در مورد بارداری مادر در حال صحبت هستید بهتر است با توجه به زمانی که بارداری مادر در آن قرار دارد صحبت شود و باید از کلماتی همچون رویان (حداکثر ۱۰ هفته بارداری)، جنین (بیشتر از ۱۰ هفته بارداری) استفاده شود و به هیچ‌عنوان نباید از کلماتی همچون بچه، طفل، نوزاد و کودک استفاده گردد زیرا ((رویان یا جنین هنوز نوزاد نیست. اول باید به دنیا بیاید. عبارت ((کودک متولد نشده)) یک مفهوم‌سازی است که در جهت ضد سقط جنین است و در آن تناقض ایجاد می‌کند؛ زیرا حقوق بشر از بد تولد

آغاز می‌گردد)) اما همان‌طور که در کلیدواژه‌ها و عبارات استخراجی از فیلم‌ها و سریال‌های مورد بررسی در ستون دوم جدول برمی‌آید مانند (هنوز بچه‌ای وجود ندارد) (قسمت ۶ تازه‌وارد)، خوب هنوز روح ندارد و دوباره گوشته (تازه‌وارد قسمت سوم)، بچه نصف و نیمه (تازه‌وارد قسمت سوم)، بچه نه یک لخته خون (دعوت)، جنین در چه وضعیتی است (قسمت ۹ تازه‌وارد)، جنین سالمه (دعوت)، محتوای ارائه‌شده دقیقاً منطبق بر کلیدواژه‌ها و عباراتی است که کمپین بین‌المللی حق زنان برای سقط جنین ایمن مورد اشاره قرار داده است.

در سطر دوم جدول زیر در مورد نحوه پایان دادن به حیات بچه‌ای که در رحم مادر قرار دارد پرداخته شده است. طبق مقاله کمپین بین‌المللی حق زنان برای سقط جنین ایمن، رسانه‌ها باید صریحاً از کلمات و عباراتی مانند (خاتمه بارداری، پایان بارداری، یا سقط جنین کن) استفاده کنند و نباید از کلماتی که منجر به جبهه گرفتن مقاومت در رسانه‌ها می‌شود، استفاده شود؛ زیرا زنان نباید مجرم شناخته شوند و اعتبار بخشیدن به تصمیم باروری زنان مهم است و به‌طور دقیق نشان می‌دهد که چگونه سقط جنین یک تصمیم قانونی مسئولانه است و می‌تواند به نفع زنان و خانواده باشد. در این قسمت نیز در محتوای رسانه‌ای مورد بررسی دقیقاً از کلماتی که نشان‌دهنده نوعی حق و وجود انتخاب فردی برای سقط جنین است استفاده شده، مثلاً عبارت (رضایت‌نامه سقط، راحت، سقطش کن) به‌نوعی بر انتخاب فردی تأکید می‌شود و از سوی دیگر این عمل به‌نوعی ساده‌سازی می‌شود و به عملی روزمره و از روی عادت تبدیل می‌گردد.

در سطر سوم جدول بر طبق متن مقاله ذکر شده نباید بر تعداد سقط جنین‌ها تأکید شود زیرا به‌نوعی بر بی‌مسئولیتی و عدم تعهد فرد تأکید دارد. در این قسمت نیز به‌جای آنکه تعداد سقط در محتوای رسانه‌ای مورد تأکید قرار بگیرد از عبارت (سقط قبلی) استفاده شده و استفاده از کارا کتری که سقط متعدد داشته به‌نوعی بر وجود حق برای این عمل و در دسترس بودن آن تأکید می‌کند. در مقاله یاد شده تأکید گردیده است که باید به افراد در مورد حقوقی که دارند و در مورد سقط جنین قانونی اطلاع‌رسانی شود و بر سقط جنین قانونی و به‌حق سقط و انتخاب آن برای اشخاص تأکید گردد «بسیاری از مردم فکر می‌کنند سقط جنین در کشورشان کاملاً غیرقانونی است در حالی که در واقع به دلایل خاصی قانونی است. به همین دلیل، اغلب سقط جنین قانونی انجام نمی‌شود، اگرچه می‌تواند و باید باشد. وضعیت قانونی را به‌طور دقیق گزارش کنید تا زنان از

حقوق قانونی خود آگاه شوند». در محتوای مورد بررسی که عبارات: «اگر خواستید کاری کنید (سقط کنید) هر جایی نرید (قسمت ۶ تازه وارد)» علاوه بر آنکه بر سقط جنین قانونی و آگاهی افراد در این مورد تأکید صورت گرفته است، بلکه این آگاهی به مخاطب داده شده است که می تواند به صورت غیر قانونی نیز به این مورد پردازد و در این راستا فعالیت کند و مکان ها و افرادی وجود دارند که در قبال گرفتن پول این عمل را برای افراد انجام می دهند.

در سطر آخر جدول با عباراتی «خوشحالی که با بارداری قرار آرزوهایمان خراب شود (قسمت ۵ تازه وارد)، بارداری شرایط مهاجرت رو خراب میکنه (قسمت ۵ تازه وارد)، اگر بچشو نمی انداخت بی عقل بود (قسمت ۳ تاره وارد)، نگین حاملس داره بدبخت میشه (قسمت ۹ تازه وارد)» بر وجود حق زنان برای سلامتی و زندگی تأکید شده است. در محتوای مورد بررسی وجود بارداری در زنان را مساوی با خراب شدن آرزوها، خراب شدن زندگی، ناتوانی از مهاجرت و بی عقل بودن زنی که باردار است قرار داده و این مورد دقیقاً با کدامیک از محتوای قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت همخوانی دارد؟ نه تنها این همخوانی وجود ندارد بلکه کاملاً مغایر با ماده ۲۸ و بند ج این ماده قانونی است که بر حرمت گذاری بر نقش مادری و نمادسازی مناسب از نقش مادر تأکید شده است.

جدول شماره ۲. شاخص های برگرفته از مقاله ذکر شده و کلیدواژه های استخراجی از فیلم ها و سریال ها

کلیدواژه و عبارات استخراجی	چه گفته شود
هنوز بچه ای وجود ندار (قسمت ۶ تازه وارد) خوبِ هنوز روح نداره و دوباره گوشته (تازه وارد قسمت سوم) بچه نصف و نیمه (تازه وارد قسمت سوم) بچه نه یک لخته خون (دعوت) جنین در چه وضعیتی است (قسمت ۹ تازه وارد) جنین سالمه (دعوت) این موجود (دعوت) توده روزبه روز بزرگتر میشه (قسمت ۶ تازه وارد) اون چیزی که تو شکمته (دعوت)	رویان (حداکثر ۱۰ هفته بارداری) جنین (بیشتر از ۱۰ هفته بارداری) بارداری
گناه سقط (دعوت) رضایت نامه سقط (دعوت)	خاتمه / پایان دادن به بارداری سقط جنین کن

کلیدواژه و عبارات استخراجی	چه گفته شود
می خوام خودمو از شر این بی‌آبرویی خلاص کنم (خجالت نکش) بچه رو سقط کردی (قسمت ۸ تازه‌وارد) سقط مخفیانه جنین (آقای قاضی) سقط جنین شبه عمدی (آقای قاضی) سقط عمدی جنین (آقای قاضی) بچه باید سقط بشه (قسمت ۹ تازه‌وارد)	
سقط قبلی (قسمت ۸ تازه‌وارد)	بیش از یک سقط جنین
اگر خواستید کاری کنید (سقط کنید) هر جایی نرید (قسمت ۶ تازه‌وارد)	سقط جنین از نظر قانونی محدود است
خوشحالی که با بارداری قرار آرزوهایمان خراب شود (قسمت ۵ تازه‌وارد) بارداری شرایط مهاجرت رو خراب میکنه (قسمت ۵ تازه‌وارد) اگر بچشو نمی‌انداخت بی‌عقل بود (قسمت ۳ تازه‌وارد) نگین حاملس داره بدبخت میشه (قسمت ۹ تازه‌وارد)	حق زن برای زندگی و سلامتی

تشریح یافته‌ها بر اساس خط سیر سریال یا محتوای تصویری بررسی شده

در این قسمت سعی می‌گردد یافته‌های تحقیق مبتنی بر سریال‌ها و فیلم‌های مورد بررسی ارائه شود و مختصری در مورد سریال‌ها و فیلم‌ها توضیح ارائه گردد. به نوعی یافته‌ها با توجه به خط سیر سریال و فیلم و دیالوگ‌هایی که استخراج گردیده است، انطباق پیدا کند.

سریال تازه‌وارد (۱۴۰۱)

سریال تازه‌وارد به‌عنوان یک مجموعه تلویزیونی در راستای قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت در صدا و سیما پخش گردیده است. **تازه‌وارد** مجموعه اپیزودی به تهیه‌کنندگی محمدجواد موحد ۱ است که در ۱۱ قسمت به کارگردان‌های مختلف از شبکه سه سیما پخش شد. تازه‌وارد روایتگر ماجراهای جذاب در قالب اپیزودیک با موضوع خانواده است و سعی کرده است که در تمامی قسمت‌ها به مبحث فرزند آوری، زندگی جمعی و خانوادگی

۱. اسامی ذکر شده به‌هیچ‌عنوان باهدف و قصد منفی نبوده و آنچه در این تحقیق آورده می‌شود، کاملاً یک تحلیل است و هیچ‌گونه ادعای حقوق و قضایی در مورد افراد و اشخاص را ندارد و قصد اتهام زنی به افراد در آن وجود ندارد.

پردازد. در هر قسمت روایتی در مورد چالش‌ها و اتفاقاتی که ممکن است برای یک خانواده در موقعیت‌های اجتماعی گوناگون ایجاد گردد را روایت می‌کند. این محتوای تصویری دارای کلیدواژه‌ها و عباراتی در مورد سقط‌جنین است که تقریباً در تعدادی از قسمت‌های این سریال به‌نوعی آورده شده است. مبتنی بر سطر اول جدول که شاخصی از مقاله کمپین بین‌المللی حق زنان برای سقط‌جنین ایمن است و تأکید دارد در مورد جنین باید طبق طول دوره رشد او در رحم مادر حرف زده شود، در سریال تازه‌وارد حالت تهاجمی گرفته و در قسمت سوم سریال تازه‌وارد در مورد بچه درون رحم مادر عبارات «خوب هنوز روح ندارد و دوباره گشته» و «بچه نصف و نیمه است» مورد استفاده قرار می‌گیرد و این روند و حالت تهاجمی دوباره با عباراتی مشابه در قسمت ۶ شامل «هنوز بچه‌ای وجود ندارد» و «توده روزبه‌روز بزرگ می‌شود» استفاده می‌شود و این سبک کاربرد عبارات در قسمت ۹ «جنین در چه وضعیتی است» استفاده می‌گردد. تکرار این عبارات در راستای اهداف کمپین دفاع از حقوق زنان در مورد سقط‌جنین قانونی است. استفاده از این عبارات و کلمات به بچه درون رحم مادر حالت شئی گونه می‌دهد و به‌نوعی آن‌ها از شخصیت انسانی تهی می‌کند.

در قسمت ۸ این سریال از عبارت «سقط قبلی» استفاده می‌گردد که در مقاله کمپین بین‌المللی حق زنان برای سقط‌جنین ایمن تأکید شده بود که از عبارت بیش از یک سقط استفاده گردد. استفاده از این عبارت در این راستا است که به‌نوعی به مخاطب القا شود که سقط‌جنین بارها قابل انجام است و به‌نوعی عادی‌سازی انجام شود و بی‌مسئولیتی و عدم تعهد از فرد انجام دهنده آن سلب گردد و به یک انتخاب فردی کاسته شود.

در قسمت ۶ عبارت «اگر خواستید کاری کنید (سقط کنید) هرجایی نرید» استفاده شده است. این عبارت به‌نوعی تأکید بر وجود مراکزی که سقط‌جنین را به‌صورت غیرقانونی انجام می‌دهند دارد و این امکان و حالت برای فرد مهیا است که بتواند انواع انتخاب‌ها را در مورد بچه‌ای که در داخل رحم دارد انجام دهد.

در قسمت‌های ۳ «اگر بچشو نمی‌انداخت بی‌عقل بود»، ۵ «خوشحالی که بارداری قرار آرزوهایمان را خراب کند» ۵ «بارداری شرایط مهاجرت را خراب می‌کند» و ۹ «نگین حاملس داره بدبخت میشه» استفاده گردیده. کاربرد این عبارات در راستای سطر آخر جدول بالا است که تأکید

بر حق زن برای زندگی و سلامتی دارد. تکرار متوالی این عبارات نشان از وجود رگه‌ای از ارزش‌های فرد محوران دارد که از دید تهیه‌کنندگان این سریال دورمانده است و توجه چندانی به آن صورت نگرفته است. ارزش‌های فرد محورانه‌ای که اکنون توسط بسیاری از جوانان در مورد چرایی عدم ازدواجشان ذکر می‌گردد به‌نوعی از طریق محتوایی که چنین ارزش‌هایی را عنوان و تبلیغ می‌کند، در ذهن این افراد قرار گرفته است.

فیلم دعوت (۱۳۸۷)

دعوت فیلمی به کارگردانی ابراهیم حاتمی‌کیا محصول سال ۱۳۸۷ است. نویسنده‌ی داستان فیلم را ابراهیم حاتمی‌کیا و چیستا یثربی بر عهده داشته‌اند. چند خانواده متفاوت با بحرانی مشابه روبه‌رو می‌شوند و هر کدام از آن‌ها بنا به نگاه خاص خود واکنش‌هایی از خود بروز می‌دهند. فیلم پیرامون مسئله سقطجنین است و پیام فیلم این است که «جنینی که به این دنیا دعوت شده نباید سقط شود» حتی اگر مادر آینده یک زن شصت‌ساله، یک زن بی‌شوهر (صیغه‌ای)، یک زن بازیگر که کارش را بیش از فرزند دوست دارد، زنی آواره در شهر با یک شوهر چاه‌بازکن یا زنی بریده از شوهر باشد.

منتقدان پاسخی که فیلم‌ساز به پرسش اساسی سقطجنین می‌دهد را «عاری از واقعیت» می‌دانند. همچنین نام فیلم و محتوایش تناقضی بزرگ دارد. منظور از نام فیلم، «دعوت شدن جنین به دنیا» است اما فیلم، در بیشتر اپیزودهایش اصل این دعوت را زیر سؤال می‌برد و با نشان دادن ناخوانده بودن میهمان، نقیض پیامی را که درصدد انتقالش است ثابت می‌کند. در فیلم دعوت که ساختاری اپیزودیک دارد نیز به‌مانند سریال تازه‌وارد عبارتهایی وجود دارد که تأکید بر کلیدواژه‌های که کمپین دفاع از حقوق زنان برای سقطجنین ایمن پیشنهاد نموده. در مورد بچه داخل رحم مادر از عباراتی چون «بچه نه! یک لخته خون»، «جنین سالمه»، «این موجود» و «اون چیزی که توشکمه» استفاده گردیده است و از به کار بردن کلماتی که به‌نوعی حالت شخص‌گونه و موجود و بچه یا نوزادی که قرار است به دنیا قدم بگذارد استفاده نشده است. تهی‌سازی شخصیتی از بچه درون رحم مادر کمک می‌کند که انجام عمل سقطجنین بدون عذاب وجدان و بدون هرگونه مسئولیت‌پذیری فردی و اجتماعی انجام شود.

در این فیلم از عبارات: «گناه سقط» و «رضایت‌نامه سقط» استفاده شده است. این شیوه صحبت در مورد سقط جنین، این عمل را در حالت یک فعالیت و رفتار فردی قالب‌سازی می‌کند و تأثیر اجتماعی آنرا مدنظر قرار نمی‌دهد. عدم توجه به تأثیرات اجتماعی سقط جنین و در نظر نگرفتن پیامدهای آن می‌تواند به نوعی به بی‌اثر سازی سیاست‌های کلی حمایت از خانواده و جوانی جمعیت منجر گردد.

فیلم خجالت نکش (۱۳۹۶)

فیلمی ایرانی به کارگردانی رضا مقصودی، نویسنده رضا مقصودی و افرا جورابلو و تهیه‌کنندگی سید امیر پروین حسینی محصول سال ۱۳۹۶ است. این فیلم داستان زندگی زن و شوهری را روایت می‌کند که با داشتن پسر و عروس، در سن میان‌سالی بچه‌دار می‌شوند. این اتفاق آن‌هم در روستایی کوچک که هیچ چیز از دید اهالی پنهان نمی‌ماند، از دید صنم (شبنم مقدمی) کمی غیرمعقول به نظر می‌رسد. قبر (احمد مهران‌فر) اما از این موضوع ابایی ندارد و بسیار خوشحال است زیرا به حرف رئیس‌جمهور گوش کرده و به فکر آینده کشورش است. در این فیلم شخصیت مادر عبارت «**می خوام خودم رو از شر این بی‌آبرویی خلاص کنم**» با عصبانیت شدید از بارداری‌اش به کار می‌برد. با قرار دادن نوزاد و طفل درون رحم خود در مقابل یک بی‌آبرویی بزرگ به نوعی فرزند آوری در سنین بالا را یک عمل ننگین و مغایر با وضعیت سنی‌اش قلمداد می‌کند. از سویی با تهی کردن بچه درون رحم خود از شخصیت انسانی بار مسئولیت خود برای پایان بارداری را از میان می‌برد.

سریال آقای قاضی (۱۴۰۱)

سریال آقای قاضی سریالی که اطلاعات مفید حقوقی را برای مخاطب خود مطرح می‌کنند از آن دست سریال‌هایی است که توانسته است، مخاطبان زیادی را به خود جلب کند. هرچند این سریال با محتوی حقوقی است و در مورد فرزند آوری ساخته نشده است، در قسمت ۲۳ در مورد جرم سقط جنین و مجازات قانونی برای آن محتوای بصری را به بیننده ارائه کرده است. در این قسمت مخاطب به خوبی با جرم بودن سقط جنین حتی توسط مادر باردار آشنا می‌گردد و نهیبهایی را به مخاطب خود وارد می‌کند اما این عمل با عبارت‌هایی صورت می‌گیرد که مطابق با ادبیات توصیه‌ای مقاله کمپین بین‌المللی حق زنان برای سقط جنین ایمن است. با به کار بردن

عبارات پدر جنین «آقای قاضی قسمت ۲۳» دوگانه‌ای متناقض را برای بیننده ایجاد می‌کند از سویی بر وضعیت انسانی بچه تأکید می‌کند با کاربرد کلمه پدر و از سویی با کاربرد کلمه جنین مطابق با توصیه سیاست رسانه‌ای مقاله شاخص این گزارش، بچه موجود در رحم مادر را از شخصیت انسانی تهی می‌کند.

عدم نمایش جسمانی و روحی زن باردار

نکته‌ای که به صورت بصری در اکثریت فیلم‌ها و سریال‌های موردبررسی اصلاً به آن توجه نمی‌شود و یا کمتر مورد تأکید قرار گرفته است، حالات جسمانی و روحی زن باردار است. این مورد در فیلم‌های قدیمی ایرانی علی‌رغم محدودیت‌های شرعی و قانونی به نوعی موردتوجه قرار می‌گرفت اما در سریال‌ها و فیلم‌های موردبررسی علی‌رغم اینکه با محوریت تولیدمثل و بارداری و سقطجنین ساخته می‌شوند، به این موردتوجه نمی‌گردد. از سویی مخصوصاً در فیلم تازه‌وارد مهم‌ترین بخش فیلم که همان طول دوران بارداری است، موردبررسی قرار نمی‌گیرد و حتی کودک تازه متولدشده نشان داده نمی‌شود و کاملاً مصنوعی ۵سالگی کودک به نمایش گذاشته می‌شود. یا در این سریال مخصوصاً در قسمت ۵ کودک نمایش داده می‌شود که در نبود پدر و مادر دست به اعمالی می‌زند که اصلاً مناسب کودک نیست و حتی سلامتی او را به شدت تهدید می‌کند.

مخالفت مردان با فرزند آوری

از سویی در اکثر محتوای عرضه‌شده پدران بیشترین میزان مخالفت با بچه‌داری را دارند و تمام سعی خود را برای جلوگیری از این مورد انجام می‌دهند. این مورد زمانی برجسته‌تر می‌گردد که بچه‌دار شدن را با مسائل اقتصادی و یا تربیتی، شغل و مسائل و انحرافات اجتماعی پیوند می‌زنند و این مورد در مخاطب نوعی تغییر نگرش و ترس را نیز ایجاد می‌کند. ترسی که به حدی منطقی جلوه داده می‌شود که نه تنها شخصیت پردازی مردان چندان منفی به نظر نمی‌رسد بلکه عملی عقلانی و از روی دلایل درست و همراه با گزاره‌های درست پیوند می‌خورد.

نتیجه گیری

بنا بر سطور قبل و مخصوصاً قسمت تعیین نقش قانونی صداوسیما در عملیاتی سازی قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت، وظایف قانونی صداوسیما شرح داده شد و مشخص گردید صداوسیما به عنوان یکی از نهادهای مهم فرهنگی کشور که تحت نظر مقام معظم رهبری فعالیت می کند، مخاطب قانون گذار بوده است. صداوسیما به عنوان مهم ترین بازوی اجرایی در زمینه فرهنگ می تواند به میزان بسیار بالایی در تغییر نگرش افراد نسبت به مفاهیمی که سیاست گذار اجتماعی قصد دخل و تصرف و کاهش یا افزایش آن را دارد، اقدام نماید. این نقش صرفاً بر تولید محتوا تأکید ندارد بلکه نقش های کنترلی و نظارتی در همکاری با نهادهای فرهنگی دیگر را نیز در بر می گیرد. سقط جنین نیز یکی از پدیده هایی است که در سالیان گذشته تاکنون در بین جمعیت ایران رشد زیادی داشته است. عامل فرهنگی یکی از علل اصلی انجام سقط جنین در بین جمعیت کشور است و چون صداوسیما یکی از نهادهای فرهنگی کشور است، موظف است که در راستای کاهش این آسیب جمعیتی فعالیت نماید. این مهم زمانی خود را به شکل بارزی نشان می دهد که در کشورهای دیگر کمپین ها و جنبش ها و کارزارهایی برای حمایت از گروه های خاص و در زمینه های خاص برگزار می گردد. به طور مثال مقاله مبنای این گزارش بر نقش رسانه در مورد فرهنگ سازی برای حق سقط جنین ایمن برای زنان تأکید دارد. بر طبق مقاله این کمپین رسانه ها دیالوگ ها و لغاتی که در مورد سقط جنین به کار می برند در ایجاد مسئولیت گذاری بر زنان و رعایت یا عدم رعایت حقوق زنان در این مورد نقش اساسی دارد. از سویی نه تنها در بخش گفتاری بلکه در زمینه تصویری نیز تأکید دارند که نباید در هنگام صحبت در مورد سقط جنین از تصاویری استفاده نمود که تداعی کننده بارداری در زنان باشد. در تمامی فیلم ها و سریال های مورد بررسی در این تحقیق از کلیدواژه ها و مفاهیم و عباراتی استفاده شده بود که تطبیق بالایی با توصیه های مفهومی و عبارتی کمپین دفاع از حقوق زنان برای سقط جنین ایمن ارائه شده است. در تمامی سریال ها و فیلم های مورد بررسی با مبحث بارداری و نمادها و تصاویر مرتبط با آن به صورت مبهم برخورد شده بود و اصلاً زنان باردار و طول دوره بارداری مدنظر قرار نگرفته است. از سویی مردان را به عنوان گروه کاملاً مخالف با فرزند آوری و فعال در زمینه سقط جنین معرفی کرده اند.

در سال‌های اخیر و مخصوصاً از زمانی که سیاست‌های کلی جوانی جمعیت توسط رهبر انقلاب به نهادهای ذی‌ربط ابلاغ گردیده است و در شعار سال نیز خود را نشان داده است، سازمان‌های مختلف از جمله صداوسیما سعی کرده‌اند که با هدایت بودجه‌ها و نیروی انسانی در این راستا و از طریق قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت به این سیاست‌ها جامه عمل بپوشانند. با این وجود نهادها و گروه‌هایی که داعیه حقوق زنان و بشر را دارند و گاه با وجود جمعیت جوان و در سن فعالیت اقتصادی دارای مخالفت هستند و مخالفت خود را به صورت نرم و از طریق رسانه‌ها اعمال می‌کنند حتی اگر آن‌ها در صداوسیما ایران نیز نقش خاصی نداشته باشند. محتوای تولیدشده توسط صداوسیما علی‌رغم آنکه تمامی برنامه‌های آن همراه با ممیزی و نظارت تولید می‌گردند دارای خطاهای زیادی است که نه تنها مشوق فرزندآوری نیست بلکه به صورت کاملاً مشخص منجر به تشویق زوجین به سقط‌جنین می‌گردد. محتوای تولیدی چنان به‌دوراز فضای اجتماعی و واقعی تولید گردیده است که مخاطب توان برقرار رابطه با آن را ندارد و با آن غریبه می‌ماند.

منابع

- دیرینگ، جیمز و راجرز اورت (۱۳۸۵) مبانی برجسته‌سازی رسانه‌ها، ترجمه‌ی علی‌اصغر کیا و مهدی رشکیانی، تهران: شرکت تعاونی سازمان معین ادارات، چاپ اول، صص: ۲۸-۲۹.
- پورنظری، الهه (۱۳۸۸) برجسته‌سازی، مجله فلسفه علوم اجتماعی، شماره ۳۳، صص: ۸۲-۹۱.
- فدوی، جمیله، کیانی، محمد (۱۳۹۸) نقش تبلیغات رسانه‌های ارتباط‌جمعی بر مشارکت سیاسی دانشجویان، فصلنامه پژوهش اجتماعی، شماره ۴۴، صص: ۱۶۱-۱۸۸.
- فروزان؛ حامد، امینی؛ حجت‌الله (۱۳۹۲) آسیب‌شناسی سبک زندگی در برنامه‌های تلویزیون و راهکارهای ارتقای آن در ایران امروز، فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی، سال چهارم، شماره ۱۳.
- بهجتی اردکانی، زهره و همکاران (۱۳۸۴) ضرورت بررسی ابعاد مختلف سقط‌جنین در ایران، فصلنامه باروری و ناباروری، شماره ۴، صص: ۲۹۹-۳۲۰.
- ظفرقندی، نفیسه و همکاران (۱۳۸۹) رویکردهای موجود درباره سقط‌القایی، دوماهنامه علمی و پژوهشی دانشور پزشکی، دانشگاه شاهد سال ۱۷، شماره ۸۸، صص: ۶۷-۹۴.
- چینی چیان، مریم و همکاران (۱۳۸۶) مطالعه کیفی دلایل انجام سقط‌جنین عمدی در ایران، فصلنامه پیش، سال ششم، شماره سوم، صص: ۲۱۹-۲۳۲.
- حسینی، سید محمد، رهایی، سعید (۱۴۰۰) نگاهی کارکردگرایانه به ((سقط‌جنین آزاد)) با تأکید بر رویه دیوان اروپایی حقوق بشر، دو فصلنامه حقوق بشر، سال هفدهم، شماره ۱، صص: ۱۶۴-۱۴۱.
- ویسی، فیروزه، زنگنه، مریم (۱۳۹۲) علل سقط غیرقانونی و انواع روش‌های آن در مراجعین به کلینیک ویژه دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، مجله علمی-پزشکی قانونی، دوره هجدهم، شماره ۱، صص: ۴۷-۵۲.
- متولی، رویا و همکاران (۱۳۹۰) بررسی شیوع، علل و پیامدهای سقط‌عمدی در زنان شهر اردبیل در سال ۱۳۹۰، مجله دانشگاه علوم پزشکی اردبیل، دوره دوازدهم، شماره چهارم، صص: ۳۸۶-۴۰۰.
- بابا پیر علی، سمیه (۱۳۹۷) نقش سواد رسانه‌ای در تجزیه‌وتحلیل و الگویپذیری مخاطبان از تبلیغات اقتصاعی تلویزیون، ویژه‌نامه مدیریت رسانه، شماره ۴۳، صص: ۹۱-۱۱۲.
- عباسی گرجی و همکاران (۱۳۹۷) واکاوی عوامل موثر بر استفاده از نرم افزارهای اجتماعی در کسب شهرت مجازی: با تبیین نظریه کاشت در حوزه رسانه، نشریه جهانی رسانه، دوره ۱۳، شماره ۲، صص ۱۷۰-۱۵۱.

International Campaign for Women's Right to Safe Abortion(۲۰۱۷) *HOW to REPORT on ABORTION*, A guide for journalists, editors and media outlets, <https://www.safeabortionwomensright.org/resource/how-to-report-on-abortion-a-guide-for-journalists-editors-and-media-outlets-۲۰۱۷/>

Ronalds Gibbs, Bethy karlan, Arhtur F Haney, Ingrid Naard(۲۰۰۸) *Danforth's obstetrics and Gynecology*. Philadelphia: Lippincott Williams and Wilkins, page ۶۲-۶۹.

Jonathan S. Berek. Berek & Novak's(۲۰۰۷) *Gynecology*. Philadelphia: Lippincott Williams and wilkins; page ۶۰۱,۲۹۷.

Adkins Pogue, Andi (۲۰۱۸) *Exploring Mediated Instruction - TED-Ed Flip: Keys to Media's Hidden Codes*, California State University, Sacramento